Gäller för: Västra Götalandsregionen
Giltig från: 2026-09-22
Innehållsansvar: Carl-Peter Anderberg, (capan1), Distriktsläkare
Giltig till: 2027-05-08
Granskad av: Karl-Magnus Uhlebäck, (karuh), Distriktsläkare
Godkänd av: Karin Looström Muth, (karlo2), Direktör

Regional medicinsk riktlinje

Dödsfall utanför vårdinrättning

Innehåll

Huvudbudskap 2
Förändringar sedan föregående version 2
Bakgrund 2
Syfte och målgrupp 2
Fastställa döden 2
Undersökning för att fastställa döden 3
Fastställa döden vid förväntade dödsfall 3
När det kan bli ett polisärende 4
Märkning av kroppen/Fastställ ID 5
Övrigt att observera 6
Transport 7
Dödsbevis och dödsorsaksintyg 7
Klinisk obduktion 9
Rättsmedicinsk obduktion 9
Krav på journaldokumentation 9
Barn som avlider oväntat i hemmet 10
Utländsk medborgare 10
Skyndsam begravning i annat land 10
Kontaktuppgifter 11

Relaterad information 11

Innehållsansvarig..... 11

Bilaga 1. Checklista för läkare på plats 12

Huvudbudskap

Riktlinjen ska vara ett juridiskt och praktiskt stöd för sjukvårdspersonal som fastställer eller konstaterar dödsfall utanför vårdinrättning.

Förändringar sedan föregående version

Kontaktuppgifter till Polis skickas separat.

Stycket om prehospital verksamhet utgått. Hänvisning till Dödsfall utanför sjukvårdsinrättning - prehospital verksamhet.

Bakgrund

Hälso- och sjukvården har ansvar för omhändertagande av avlidna. Detta ska göras med respekt för den avlidne och med hänsyn till anhöriga.

Vid framtagandet av detta dokument har representanter för polisen, rättsmedicin, regioninterna verksamheter och Regionala Primärvårdsrådet har deltagit. Riktlinjen bygger på lagstiftning och tillämpning av den.

Dödsfall på sjukhus, eller vid avancerad sjukvård i hemmet omnämns inte i denna riktlinje.

Syfte och målgrupp

Syftet är att förenkla det praktiska arbetet för läkaren på plats och göra denne uppmärksam på det juridiskt stöd som finns vid beslut och åtgärder.

Målgrupp är i huvudsak läkare.

Fastställa döden

Vem får *fastställa* dödsfall

Endast läkare har rätt att fastställa döden. Uppgiften får inte överlåtas.

Fastställandet ska göras så snart det är praktiskt möjligt.

Vem får *konstatera* dödsfall

I vissa specifika fall får leg sjuksköterska, ambulanspersonal eller polis konstatera dödsfall, innan läkare slutgiltigt fastställer dödsfallet.

Undersökning för att fastställa döden

Fastställande av döden görs genom klinisk undersökning med indirekta kriterier. Dessa kännetecknas av varaktigt hjärt- och andningsstillestånd som lett till total hjärninfarkt. Alla kriterier ska vara uppfyllda:

Indirekta kriterier

- Ingen palpabel puls.
- Inga hörbara hjärtljud vid auskultation.
- Ingen spontanandning.
- Ljusstela, oftast vida pupiller.

Särskild omständighet

Vid temp är <33 grader Celsius kan man inte använda indirekta kriterier (SOSFS 2005:10 3 kap 4 §). Då krävs först uppvärmning till 33 grader.

Undantag

Vid den kliniska undersökningen av en människa med konstaterad eller misstänkt förgiftning eller ett nyfött barn ska observationstiden efter avslutad livsuppehållande behandling vara minst 20 minuter för att dödsfallet ska kunna fastställas. Undersökningen ska vid dessa situationer kompletteras med EKG-registrering. Dödsfall får fastställas om kroppstemperaturen är under 33 grader Celsius, om det trots uppvärmningsförsök inte går att uppnå en central kroppstemperatur på minst 33 grader Celsius, eller det finns andra uppenbara dödstecken. Undersökningen ska vid dessa situationer kompletteras med EKG-registrering.

Fastställa döden vid förväntade dödsfall

Att ett dödfall är förväntat innebär att patienten på grund av sjukdom eller nedsatt hälsotillstånd förmodas avlida inom begränsad tid. Ett förväntat

dödsfall ska vara dokumenterat i respektive huvudmans journal, även om obduktion kan bli aktuellt.
Vid förväntade dödsfall kan läkaren fastställa dödsfallet utan att själv göra en undersökning av den döde.
Fastställandet ska baseras på en leg. sjuksköterskas konstaterande av dödsfallet med klinisk undersökning och uppfyllda indirekta kriterier, se ovan. Sjuksköterskan ska dessutom acceptera uppgiften.
Under jourtid i hemsjukvård eller på särskilt boende behöver jourläkaren inte inställa sig om följande villkor är uppfyllda:

1) Anhöriga har inget önskemål om att träffa en läkare.
2) Tjänstgörande leg sjuksköterska accepterar arbetsuppgiften.
3) Behandlande patientansvarig läkare är i tjänst nästföljande vardag

När det kan bli ett polisärende

Polisen ska alltid kontaktas i följande fall

V.g. se sida 2 på dödsbeviset (hittas i respektive organisations olika system). Kontakta polisen telefonledes. Telefonlista ledningscentraler uppdateras årligen och distribueras av Koncernkontoret.

1) När dödsfallet har eller kan ha orsakats av yttre påverkan, det vill säga annan person, olycksfall eller självmord.
2) Oväntade dödsfall där det råder tveksamhet om dödsfallet har naturliga orsaker.
3) När en missbrukare med pågående missbruk anträffas död.
4) Vid framskriden förruttnelse.
5) Om den döde inte kan identifieras.
6) Misstänkt fel eller försummelse inom hälso- och sjukvården

Yttre undersökning

- Yttre undersökning ska alltid utföras (undantag, se nästa punkt) för att bedöma om polismyndigheten ska kontaktas. Undersök huvud, inkl. ögon-öron mun, hals och hudens fram och baksida. Undersökningen ska dokumenteras. Kryssa i rutan ”Ja yttre undersökning har utförts”

- Om det finns misstanke om brott, (skottskador, knivskador, trubbigt våld som exempel) ska kroppen däremot röras så lite som möjligt, för att inte försvåra polisens utredning. Endast polismyndighet, allmän domstol eller allmän åklagare tar beslut om rättsmedicinsk undersökning. Men rutan ”Nej, rättsmedicinsk undersökning ska göras” kan då kryssas i på dödsbeviset.
- Om den döde har undersökts kort tid innan dödsfallet, och detta är tillförlitligt dokumenterat för att utesluta kontakt med polisen ska rutan ”Nej den avlidne är undersökt kort före döden” ifyllas.

Det är polisen som beslutar om dödsfallet är ett polisärende eller ej. Om du är av avvikande åsikt, dokumentera polisens namn och kontakta Polisen nästkommande vardag.

Kan man konvertera dödsfallet till ett polisärende senare?

Framkommer ny information med misstanke om att dödsfallet är ett polisärende kontaktar ansvarig läkare på vårdcentralen polisen. Om polisen övertar ärendet ska läkaren skriva ett nytt dödsbevis och kryssa i rutan ”*Ersätter det tidigare*” och skicka detta till polisen och till Skatteverket. Då lämnar Skatteverket inte tillstånd till begravning utan inväntar besked får polisen.

Kan polisen konvertera ärendet tillbaka till sjukvården?

Om polisen eller Rättsmedicinalverket anser att ärendet är ett hälso- och sjukvårdsansvar går ärendet tillbaka till läkare på listad vårdcentral, som får ta ställning till klinisk obduktion, skriva ett nytt dödsbevis och kryssa i rutan ”Ersätter det förra”. Man behöver då inte ha sett kroppen utan uppgifter hämtas från tidigare dödsbevis. Om klinisk obduktion ska göras, ta kontakt med patologen. Ansvarig läkare på VC har också uppdrag att skriva dödsorsaksintyg.

Märkning av kroppen/Fastställ ID

- Fastställ identitet. Om detta görs av annan än ID-handlingar, såsom personal/anhörig/polis, ange dennes kontaktuppgifter.

- Polisen bestämmer hur kroppen ska märkas om det inte går att få fram en säker identitet.
- Sätt på identitetsband runt hand- eller fotled med personnummer och namn.

Ta bort eventuella implantat

Innan kremering måste explosiva implantat tas bort (exempelvis pacemaker, defibrillator, ICD, insulin- och infusionspump samt nervstimulator). Om inte implantatet tas bort av läkare ska remiss för borttagande skickas till patologen dit kroppen transporteras. Dokumentera i journalen och informera anhöriga om åtgärden.

Övrigt att observera

Närstående - ansvarig läkare informerar närstående eller förvissar sig om att annan person gör det. Om närstående inte nås, kontaktas Kommunens kundcentrum eller i föreliggande fall boutredningsenhet, eller listande vårdcentral. Vårdcentralsläkare på den listade enheten ansvarar sedan för att kontakta närstående. Om kontaktuppgifter saknas kan polisen vara behjälplig.
Finns inga närstående behöver man kontakta boutredningsenheten, annars blir kroppen kvar på bårhuset och ingen ordnar med dödsboet. Vid polisärende ansvarar polisen för att underrätta närstående.

Socialtjänsten – kontaktas om det finns minderåriga hemmaboende barn. Värdeföremål, smycken, penningsummor eller nycklar kan behöva tas tillvara och ska då läggas i s.k. säkerhetskuvert, som går att försegla. Kuvertet lämnas sedan till Socialtjänsten. Polisen kan tillfälligt hantera tillvarataget gods.

Djur – Om det finns djur som ingen annan kan omhänderta ska i första hand länsstyrelsen kontaktas vardagar mellan 8-16.30 på 010-224 40 00, då är växeln öppen och kan koppla till tillgänglig djurskyddspersonal. Utanför Länsstyrelsens kontorstider kan Polisen fatta beslut om omedelbara omhändertagande se Djurskyddslagen (2018:119).

Vapen och ammunition - Polisen kontaktas.

Transport

Bårhusremiss för avliden medskickas.

- Fyll i om obduktion planeras. Vid oväntade dödsfall på jourtid fylls alltid "oklart" i bårhusremissen.
- Tillse att transport av den avlidne beställs. Om anhöriga vill anlita en begravningsbyrå som inte är upphandlad får dödsboet stå för transportkostnaden. Detta kan bli aktuellt om man vill att den avlidne ska läggas i kista direkt och transporteras till kylrum. Det senare ej lämpligt om obduktion kan bli aktuell.
- Vid polisärende ansvarar polisen för transport.
- Smycken tas omhand innan transport, se ovan under rubriken Övrigt att observera, Socialtjänsten.

Kostnadsansvar

- Ansvar för transportkostnaden följer hälso- och sjukvårdsansvaret. Kommunen har kostnadsansvar för avlidna på särskilda boenden och för dem som är inskrivna i hemsjukvården i ordinärt boende.
- Regionen har kostnadsansvar för kommunens boende om man skickar remiss för klinisk obduktion eller för att ta bort implantat.
- Regionen har kostnadsansvar för övriga i ordinärt boende. Begravningsbyrån fakturerar regionen för transporten.

Dödsbevis och dödsorsaksintyg

Dödsbevis

Den läkare som har fastställt döden har ansvar för att utfärda dödsbevis. Läkaren får inte vara jävig det vill säga make, barn, förälder, syskon eller på något annat sätt närstående till den avlidne.
Dödsbevis skrivs i de flesta fall elektroniskt via Webcert. I händelse av driftstörning i Webcert ska pappersblankett användas. Kan beställas via Socialstyrelsen. Vid osäkerhet om polisärende eller ej, skriv ut dödsbeviset från Webcert och ta med till den avlidne.
Efter att döden fastställts, men innan dödsbevis utfärdas, ska man ta ställning till om det är ett polisärende, se under rubrik "När det kan blir ett Polisärende?" då en yttre undersökning också måste göras. Om det blir ett

polisärende skrivs dödsbeviset manuellt på medhavd blankett från Webcert och överlämnas till polisen på plats. En kopia av dödsbeviset skall utgöra journalhandling. Polisen ansvarar för att det skickas det till Skatteverket.

Dödsdatum – om ej klart skriver man det datum man vet att den avlidne senast var i livet och kryss i rutan ”ej säkert” Därefter fyller man i datumet för anträffandet. Skatteverket kommer då att tolka detta som att personen avlidit någon gång mellan första och sista datum. Skriv inte i 00 – Tidsspannet kan då bli onödigt stort.

Implantat –se avsnitt Märkning av kroppen/Fastställ ID

Obduktion – besked om klinisk obduktion ska komma från den vårdcentral den avlidne var listad på till respektive bårhus senast tre arbetsdagar efter fastställande av dödsfallet. Det finns annars risk att patienten överförts för kremering eller kistläggning.

Dödsbevis ska senast första vardagen efter dödsfallet skickas elektroniskt via Webcert eller om detta inte fungerar till:

Skatteverkets inläsningscentral
FE 2004
839 86 Östersund

Skatteverket telefon 0771–567 567. Vid brådskande ärenden kan dödsbevis skickas via säker fax, 010 5 741 611.

Dödsorsaksintyg

Den läkare som skriver dödsbevis har också ansvar för att dödsorsaksintyget utfärdas. Finns en behandlingsansvarig läkare tar man kontakt med denne nästkommande vardag (telefon) och överlämnar ansvaret för utfärdandet av dödsorsaksintyget. Den läkaren tar då ställning till ev. klinisk obduktion, och meddelar anhöriga om fortsatt handläggning. Finns ingen känd sjukdom bör oftast obduktion göras. Finns ingen behandlingsansvarig läkare får yttre undersökning ligga till grund för bedömning om klinisk obduktion eller polisärende, se ovan under rubrik ”Polisärende?”

Dödsorsaksintyget skickas inom 3 veckor via Webcert eller till:

Dödsorsaksstatistiken, Socialstyrelsen, 106 30 Stockholm

Klinisk obduktion

(Lag 1995:832) §6

En klinisk obduktion får utföras för att
1. fastställa dödsorsaken,
2. få kunskap om sjukdom som den avlidne haft eller effekt av behandling eller
3. undersöka förekomsten av skador eller sjukliga förändringar hos den avlidne.

Anhöriga ska kontaktas innan obduktion och deras önskemål ska beaktas inom rimlig tid.

- Om det är av särskild betydelse att dödsorsaken fastställs enligt **§6,** punkt **1**. får läkaren besluta om klinisk obduktion oavsett anhörigas åsikt.
- Om man inte vet den avlidnes åsikt och anhöriga motsätter sig, får klinisk obduktion enligt §6, punkt 2 och 3, inte utföras utan särskilda skäl.

Besked lämnas till patologen inom *3 arbetsdagar* se under rubriken Dödsbevis.

Faxa obduktionsremissen så snart som möjligt och originalremissen med internpost. Remissen ska innehålla kliniska data samt omständigheter kring dödsfallet. Bifoga gärna journalkopior. Var noga med att ange remittentens namn, adress och telefonnummer.

Rättsmedicinsk obduktion

Beslut om rättsmedicinsk obduktion fattas av polisen.

Rättsmedicinalverket, RMV, svarar för att dödsorsaksintyg utfärdas. När detta är klart får Skatteverket besked att begravning kan ske. Anhöriga har inte rätt att motsätta sig obduktion.

Krav på journaldokumentation

Den som fastställer döden ska i journalen dokumentera:

- När dödsfallet fastställts, datum och klockslag
- På vilket sätt (indirekta kriterier eller säkra dödstecken såsom likfläckar, likstelhet, förruttnelse)

- Hur id skett
- Om yttre undersökning gjorts ska följande dokumenteras:
    - Vilken läkare som utfört den yttre undersökningen.
    - Tidpunkten för den yttre undersökningen.
    - Vilka fynd som har gjorts.
- Om man väljer att göra polisanmälan ska följande dokumenteras:
    - Tidpunkt för anmälan.
    - När och på vilket sätt dödsbevis lämnades till polis.
    - Tidpunkten om polisen inte tänkt göra någon rättsmedicinsk undersökning.
- Det ska också dokumenteras vem/vilken vårdinrättning man gett i uppgift att utfärda dödsorsaksintyg om man inte själv gör det.
- Dokumentera ev. tillvaratagande av värdeföremål, vapen etc.

Barn som avlider oväntat i hemmet

En rutin för hur föräldrar ska få möjlighet att ta avsked har tagits fram i samverkan mellan sjukvården, sjukhuskyrkosamfunden på SU Östra och polisen.

Utländsk medborgare

När utländsk medborgare eller utomlänspatienter avlider i VGR hanteras dessa som svenska medborgare enligt ovan. Om patienten är listad ansvar läkaren på den VC, annars enligt närhetsprincipen. Läkaren ansvarar för att all pappersformalia utfärdas.

Skyndsam begravning i annat land

I de fall anhöriga önskar skyndsamt begrava den avlidne i annat land, behöver förutom dödsbevis även dödsorsaksintyg och smittoriskintyg utfärdas snabbt av läkare på listad VC, alternativt enligt närhetsprincipen om patienten inte är listad.

- Skicka in dödsbeviset till Skatteverket, så fort som möjligt. Skriv direkttelefonnummer på dödsbeviset, ej växeltelefon.
- För icke folkbokförd person utan svenskt personnummer, faxa dödsbeviset direkt till Skatteverket på fax nr: 010 574 16 11, ej

digitalt, vilket tar för lång tid. Skatteverket kommer sedan att utfärda de intyg som behövs och tar kontakt med det land det gäller.

- Utfärda obduktionsremiss när det ska utföras.
- Utfärda Smittoriskintyg från Begravningsbyrå (Sveriges auktoriserade begravningsbyråer).
- Sjukvården ansvarar inte för översättning.

Kontaktuppgifter

- **Polismyndigheten:** Telefonnummer 114 14. Ledningscentraler, se under Polisärende.
- **Socialjouren:** Via kommunens hemsida
- **Transport:** Kontaktuppgifter vid beställning av transport av avlidna.
- **Obduktionsavdelningar:** Kontaktas via växel.
  NU 010-43 50 000
  SKAS 0500-43 10 00
  SÄS 033- 616 10 00
  SU 031- 342 10 00

Relaterad information

- Begravningsförordningen
- HSLF-FS 2015:15 Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om vissa åtgärder i hälso- och sjukvården vid dödsfall
- Riktlinje Förvaring och transport av avlidna för Västra Götalandsregionen och länets kommuner.pdf (vgregion.se)

Innehållsansvarig

Samordningsråd primärvård.

Bilaga 1. Checklista för läkare på plats

Checklistan används vid dödsfall utanför vårdinrättning som ett komplement till den regionala medicinska riktlinjen.

- Konstatera döden
  - Tillkalla polis om det finns skäl.
  - Ange tid för döden.
  - Fastställ ID om möjligt (om så sker via någon, ange vem).
  - Märk kroppen.
- Anhöriga ska informeras - fastställ vem som underrättar anhöriga.
- Kontrollera om det finns annat som behöver tas om hand såsom
  - barn
  - djur
  - nycklar
  - andra värdesaker.
- Fyll i ”namnkort”/kontrollblankett.
- Ange sjukdomar och läkemedel (om känt)
  - Ange vad som föregick döden, om känt.
- Ange om det finns implantat.
- Dokumentera det som gjorts i journal.
- Informera primärvårdsmottagningen där patienten är listad.
- Transport.
- Obduktion.
- Dödsbevis.
- Dödsorsaksintyg - säkerställ vem som skriver intyget.

OBS! Utskriven version kan vara ogiltig. Verifiera innehållet.

Information om handlingen

Handlingstyp: Regional medicinsk riktlinje, RMR

Gäller för: Västra Götalandsregionen

Innehållsansvar: Carl-Peter Anderberg, (capan1), Distriktsläkare

Granskad av: Karl-Magnus Uhlebäck, (karuh), Distriktsläkare

Godkänd av: Karin Looström Muth, (karlo2), Direktör

Dokument-ID: SSN11800-2140136717-701

Version: 13.0

Giltig från: 2026-09-22

Giltig till: 2027-05-08